

Tampereen kaupunki

Työ- ja elinkeinoministeriö
PL 32
00023 Valtioneuvosto

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/19315/2026

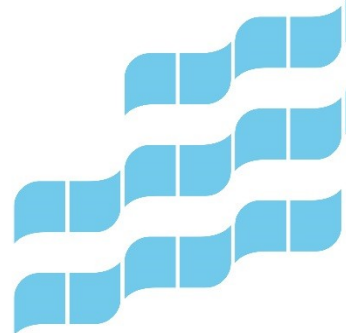
Tampereen kaupungin lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi valtakunnallisista työvoimapula-aloista

Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta uudeksi valtioneuvoston asetukseksi valtakunnallisista työvoimapula-aloista. Asetus säädettäisiin ulkomaalaislain 72 c §:n nojalla. Asetuksen soveltaminen tarkoittaa, että työntekijän oleskeluluvan haltijalla on oleskelulupaan liittyvän työnteko-oikeuden lisäksi oikeus tehdä töitä asetuksessa säädetyllä työvoimapula-alalla. Oikeuden käyttäminen ei edellyttäisi uuden oleskeluluvan hakemista, vaan sitä että maassa oleskelun perusteena olevan työntekijän oleskelulupa on voimassa. Laajennus koskisi työntekijän oleskelulupaa, jossa lupa jo myönnetään tietylle ammattialalle tai useampaa alaa koskevasti.

Ulkomaalaislain 72 c §:n mukaan työ- ja elinkeinoministeriö määrittää yhteistyössä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksen ja elinvoimakeskusten kanssa työvoimapula-alat, joilla on työvoiman saatavuusongelmia koko valtakunnan alueella. Työvoimapula-alat määritetään työhallinnon ja Tilastokeskuksen työllisten ja työttömien määrää sekä avoimia työpaikkoja koskevan tilastoaineiston perusteella ja ottamalla huomioon 72 b §:ssä tarkoitetut alueelliset linjaukset. Työvoimapula-alat säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Ensimmäinen valtioneuvoston asetus oli voimassa 11.6.2025–11.6.2026. Nyt lausuttavana olevassa asetusluonnoksessa listataan viisi ammattialaa ja ne ovat osin samoja kuin ensimmäisessä asetuksessa. Valtaosa ammattialoista on edelleen sellaisia, että niiden harjoittaminen edellyttää erityistä pätevyyttä, lupaa tai hyväksyttyä terveydentilaa.

Asetuksen tavoitteena on mahdollistaa työntekijän oleskeluluvan haltijan työnteko-oikeus aidosti todetulla työvoimapula-alalla. Tavoitteena on, että uutta asetusta sovellettaisiin edellisen asetuksen voimassaolon päättymisestä eli 12.6.2026 lukien. Uutta asetusta ei säädettäisi määräajaksi, jotta vastaisuudessa asetuksen voimassaoloaikaan ei tulisi katkoksia.



Lausunto

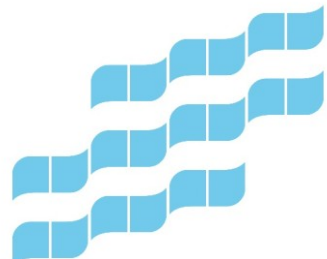
Tampereen kaupunki näkee, että vuonna 2025 voimaan tulleet työntekijän oleskelulupaan liittyvät muutokset työnteko-oikeuden laajentamisesta asetuksella määriteltäville työvoimapula-aloille ovat oikeansuuntaisia, tuovat joustoa työmarkkinoille ja parhaimmillaan edesauttavat työntekijän oleskeluluvalla maassa jo oleskelevien kansainvälisten osaajien uudelleentyöllistymistä.

Tampereen kaupunki pitää kuitenkin nykyistä valtakunnallista työvoimapula-alojen määrittelymallia monin tavoin ongelmallisena ja katsoo, että se ei nyky muodossaan palvele alueellisesti erilaisten työmarkkinoiden tarpeita, turvaa osaavan työvoiman saatavuutta tai tosiasiallisesti edistä jo maassa olevien kansainvälisten osaajien uudelleentyöllistymistä. Malli, jossa alueellisten työvoimapula-alojen valtakunnallisen kattavuuden pitäisi olla 90% Suomen työvoimasta, ei pysty tarpeellisella tasolla tunnistamaan ja huomioimaan eri alueiden työmarkkinoiden vaihtelevia tarpeita. Käsillä olevassa asetusluonnoksessa valtakunnalliseksi työvoimapula-aloiksi määritellyt ammatit ovat pääasiassa sellaisia, joissa toimiminen edellyttää Suomessa tunnustettua tutkintoa, ammattipätevyyttä tai viranomaiskelpoisuutta. Käytännössä nykyinen malli ei tue jo maassa olevien kansainvälisten osaajien työllistymistä ja voi toisaalta pahimmassa tapauksessa estää työllistymästä alalle, jolla on alueellisesti tunnistettu osaajapula.

Tampereen kaupunki pitää tärkeänä, että nykyistä valtakunnallisten työvoimapula-alojen määrittelyn mallia uudelleenarvioidaan kriittisesti. Nykyinen malli perustuu avointen työpaikkojen ja työttömien työnhakijoiden määrään ja kykenee vain rajatusti huomioimaan alueelliset erot. Tampereen kaupunki katsoo, että keskeistä on myös erottaa toisistaan todellinen työvoimapula sekä työmarkkinoiden kohtaannon haasteet. Monilla toimialoilla työvoiman saatavuushaasteisiin vaikuttavat työehdot, palkkataso, työaikajärjestelyt, alueellinen liikkuvuus sekä työn houkuttelevuus. Arvioinnissa tulisi myös nykyistä vahvemmin ottaa huomioon työvoimareservin koko, alueelliset työttömyysluvut, työvoiman uudelleen kouluttamisen mahdollisuudet sekä tosiasiallisesti työkykyisten hakijoiden määrä. Tällä hetkellä työnhakijoina on merkittävä määrä henkilöitä, jotka eivät ole työhön välitettävissä ja heidän ensisijaisena palvelutarpeenaan ovat usein sosiaali- ja terveyspalvelut.

Tampereen kaupunki kiinnittää lisäksi erityistä huomiota työperäisen hyväksikäytön riskeihin. Työnteko-oikeuden laajentaminen työvoimapula-aloille edistää jo maassa olevien kansainvälisten osaajien työllistymistä, mutta samalla se voi lisätä painetta hyväksyä heikompija työehtoja erityisesti aloilla, joilla viranomaiset ovat havainneet toistuvia hyväksikäyttöön liittyviä ongelmia. Valtakunnallisten työvoimapula-alojen määrittelyn yhteydessä tulee varmistaa, että työsuojeluviranomaisten, Maahanmuuttoviraston sekä muiden valvontaviranomaisten käytössä on riittävät resurssit työperäisen hyväksikäytön ehkäisemiseksi ja tunnistamiseksi. Työlupajärjestelmä ei itsessään saisi vahvistaa hyväksikäytön riskiä ja lisätä pelkoa työluvan menettämisestä.

Työmarkkinoiden tilanne vuonna 2026 poikkeaa olennaisesti siitä tilanteesta, jossa ensimmäinen työvoimapula-aloja koskeva asetus valmisteltiin. Vaikka yksittäisillä ammattialoilla esiintyy edelleen rekrytointihaasteita, Suomen kokonaistyöttömyys on noussut merkittävästi ja



työmarkkinoilla on käytettävissä huomattava määrä työvoimaa sekä korkea-asteen koulutuksen saaneissa että ammatillisen koulutuksen suorittaneissa ryhmissä.

Erityisen tärkeää on huomioida tekoälyn ja automaation vaikutukset työmarkkinoihin. Esimerkiksi useilla asiantuntija- ja toimihenkilöaloilla työn sisältöjen muutos on jo vähentänyt uuden työvoiman tarvetta ja sama kehitys tulee todennäköisesti voimistumaan lähivuosina. Samaan aikaan korkeasti koulutettujen työttömyys on kasvanut. Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan työvoimapulan määrittelyssä tulee huomioida myös työmarkkinoiden rakenteellinen murros, tuottavuuskehitys ja tekoälyn vaikutukset eri ammattiryhmien työvoimakysyntään. Murroksella ennakoiwaan olevan vaikutuksia myös nykyisiin määritettyihin työvoimapula-aloihin ja ammatillisten alojen työtehtäviin.

Tampereen kaupunki pitää tärkeänä, että asetuksen valmistelussa huomioidaan myös julkisen talouden sopeuttamistoimet sekä työmarkkinoiden heikentynyt suhdannetilanne. Työllisyysalueiden vastuulle siirtyneen työvoimapolitiikan keskeinen tavoite on Suomessa jo olevan työvoiman työllistyminen. Tämän tavoitteen tulee näkyä myös työvoimapula-alojen määrittelyssä. Työvoimapula-alojen määrittelyssä tulee siis huomioida sekä valtakunnallinen työmarkkinatilanne että laajemmin työelämän murros ja osaavan työvoiman saatavuuden haasteet.

Tampereen kaupunki katsoo, että valtakunnallisten työvoimapula-alojen määrittämisessä tulee jatkossa painottaa nykyistä enemmän:

- kansallisen työvoimareservin todellista kokoa,
- alueellisten työllisyysalueiden työmarkkinatilannetta,
- tekoälyn ja teknologisen kehityksen vaikutuksia työvoimatarpeeseen,
- työvoimapulan ja kohtaanto-ongelmien erottamista toisistaan,
- maassa jo olevan työvoiman ensisijaista hyödyntämistä ja
- työperäisen hyväksikäytön riskien arviointia.

Tampereen kaupunki pitää perusteltuna, että työvoimapulalistaa tarkastellaan vuosittain, mutta katsoo, että nykyisessä työmarkkinatilanteessa listauksen tulee olla rajattu ja perustua riittävän laajaan ja todennettuun näyttöön valtakunnallisesta työvoimapulasta. Valtakunnallisten työvoimapula-alojen määrittelyperusteita tulee kehittää vastaamaan paremmin nykyisten työmarkkinoiden tilannetta ja työelämän murrosta. Pelkkä rekrytointivaikeus ei saa muodostaa perustetta valtakunnallisen työvoimapula-alan määrittelylle.

Lisätietoja: Tarja Paulaniemi
kehittämispäällikkö
Tampereen kaupunki
040 679 8954

